



Verschijnt elken Zaterdag.

H. D. TJEENK WILLINK — HAARLEM.

Per kwartaal fr. p. p. / 1.62½

REDACTIE: H. DE YEER, DR. E. VAN DER VEN, GH. ROCHUSSEN EN J^o. DE YRIES.

LIEFDADIGHEID NAAR VERMOGEN

DOOR

N. TETTERODE.¹

“Door veler welwillende medewerking daartoe in staat gesteld, hopen wij op den 1^{sten} November ons kantoor in een eigen lokaal te verplaatsen naar de Raamgracht; wij hebben de eer U uit te noodigen,” enz. enz.

Zoo ongeveer was de aanhef van een rondgaanden brief, dien het bestuur van het genootschap “Liefdadigheid Naar Vermogen” te Amsterdam aan zijne vrienden zond, en ten gevolge waarvan op 1 November 1886, Raamgracht n^o 4, te dier stede zich een zestigtal dames en heeren in het gebouw bevonden, waarin voortaan, door ijverige vrienden van ons volk, eene door en door gezonde philanthropie zou worden toegepast.

’t Was geen deftige bijeenkomst met kathedor en een cantate met koor; er werd geen eerewijn geschonken, en staande hoorden wij van den voorzitter, den heer J.H. A.A. Kalff, dat voor 15 jaar

¹ Nicolaas Tetterode (1816-1895) was Nederlands hervormd, sloot zich in 1878 aan bij de Vrije Gemeente. Sociaal voelende directeur van Lettergieterij N. Tetterode aan de Bloemgracht in Amsterdam, gespecialiseerd in exotische letters, zoals Chinees, Japans, Makassaars, Boeginees, Javaans en Maleis, maar ook Grieks en Hebreeuws. Voorzitter Maatschappij voor den Werkenden Stand die onder meer ambachtsonderwijs organiseerde en voordrachtsavonden. In 1865 was hij medeoprichter van de progressief-liberale kiesvereniging Burgerpligt, uit onvrede met de gematigd liberale kiesvereniging ‘De Grondwet’ en het conservatief-liberale ‘Amsterdam’. Hij was lid van de Gemeenteraad 1866-1877, Tweede voorzitter van het Burgerlijk Armbestuur. Hij is lid van de Eerste Commissie voor Huiszittende Armen en tweede voorzitter van het Armenhuis. Mede-initiator (en financier) van de eerste speeltuinen voor de Vereniging tot Veredeling van het Volksvermaak aan het 2e Weteringplantsoen (1880) en het Marnixplein (1881). Dit waren de eerste openbare speeltuinen van Amsterdam. Tetterode was van 1874 tot zijn overlijden lid van het Comité van Aanbeveling van Liefdadigheid naar Vermogen.

"Liefdadigheid Naar Vermogen" geboren was op een zolderkamertje, later kantoor gehouden had in de Damstraat en nu in het bezit was gekomen van een eigen gebouw, en dat het bestuur, rekenende op den steun van velen, het werk wilde voortzetten en uitbreiden, om Amsterdam ten zegen te zijn.

Was de bijeenkomst eenvoudig, zij was, daar sta ik voor in, geheel naar den zin van al de waardeerende vrienden van het genootschap. Onze geachte burgervader, m^r G. van Tienhoven, de belangstellende eerevoorzitter, ontbrak niet; een aantal dames en heeren, commissieleden en begunstigers, waren met de beambten aanwezig. De heer Kalff sprak kort, eene hoofddeugd als men veel te zeggen heeft, en hij sprak tevens voortreffelijk. Een beambte gaf nog eenige weldoordachte regelen ten beste; en de beproefde vriend van het genootschap, de heer P. H. Hugenholtz Jr., liet in eene hartelijke rede een gelukwensch hooren op de hem eigene wijze.

Men ging het gebouw rond, bewonderde de uitmuntende wijze, waarop de architecten Van Rossem en Vuijk dit voor het doel hadden ingericht, en de plechtigheid was afgelopen.

Ik voel mij gedrongen, nog iets meer van het genootschap "Liefdadigheid Naar Vermogen" te zeggen, dat op den 1^{stm} Januari 1887 vijftien jaar gewerkt zal hebben, veel goeds heeft tot stand gebracht, maar bestemd is om met de moreele kracht, waarover het beschikt, meer financieële kracht bijeen te brengen, om de harde leer van het bestrijden, lenigen en voorkomen van armoede op breeder schaal in toepassing te brengen, in het belang voornamelijk van Amsterdam, maar ook als wegwijzer voor het geheele land betreffende het moeilijke vraagstuk, dat "Liefdadigheid Naar Vermogen" wel niet zal oplossen maar toch een grooten stap nader tot oplossing kan brengen.

De vreemdeling, die ons land bezoekt, staat verbaasd over hetgeen hier en elders tot stand wordt gebracht zonder staatschulp. De geest van onderlinge associatie is, geloof ik, nergens zoo sterk ontwikkeld als in Nederland. Waar toch vindt men genootschappen, vereenigingen als: Het Nut van 't Algemeen, de Maatschappijen, die de bevordering van nijverheid beoogen, de Maatschappij voor den Werkenden Stand, Inrichtingen voor ziekenverpleging en zoo vele andere? Voeg hierbij het genootschap "Liefdadigheid Naar Vermogen" en onderzoek eens naar de herkomst van al die goede dingen.

Een paar papegaaien en een aap waren het begin van de grootsche en eenige stichting van onzen vereerden Westerman. Door arme drommels te doen straatvegen werd de Maatschappij voor den Werkenden Stand geboren

Ik sprak zoo even van goede dingen, en dat is voor alles de hoofdzaak. Vele plannen blijven in de geboorte steken, maar die wat goeds zaait kan op een gewenschten oogst rekenen.

Hoe kwam "Liefdadigheid Naar Vermogen" ter wereld? De voorzitter sprak van een zolderkamer, waar de zaak het licht zag, maar ik weet het beter. Het was een slaapkamer van drie jongelieden, die met hun drieën nog geen zestig jaren telden; ze konden den slaap niet pakken en een gesprek van bed tot bed bracht hen tot het besluit, om... iets te doen. Iets goeds, iets nuttigs, maar toch ook wat genoegelijks. Geld sparen om zich na druk werk te ontspannen, scheen eerst wel hoofdzaak, maar toen een hunner de opmerking maakte, dat er te veel armoede in de wereld en dat de bestrijding daarvan toch nobeler was, dan zich zelf genot te verschaffen, en dat men kon trachten, voor dat doel ook de beurzen van anderen te openen, kwam de pret in het laatste gelid. Dat het een genootschap zou zijn, dat was reeds tot een besluit geworden vóór men slapen ging.

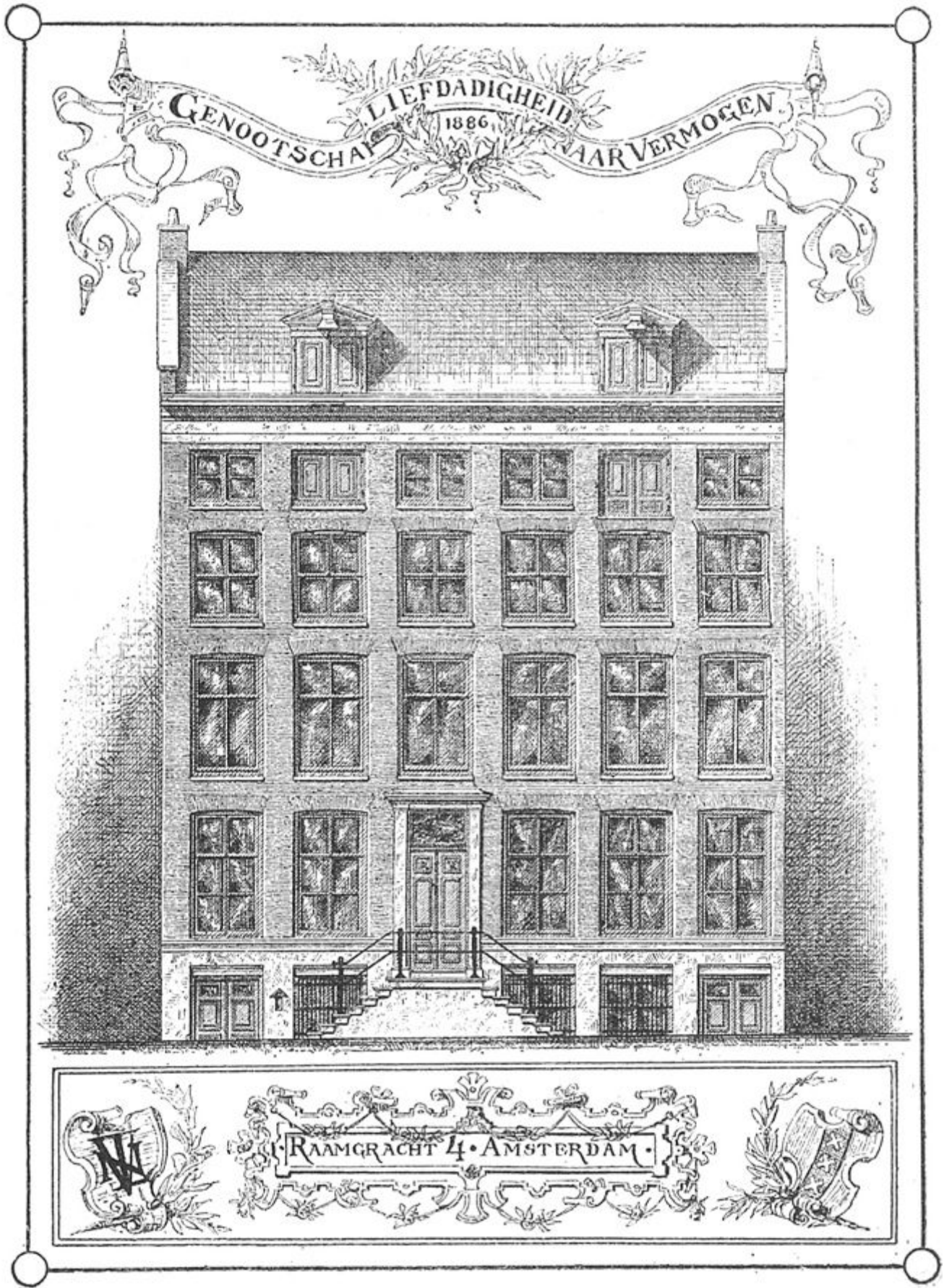
De jonge lieden werden in hun voornomen aangemoedigd door zeer verstandige bloedverwanten die, de zaak goedkeurende, aanvankelijk aan de ontwikkeling medewerkten. Het genootschap kreeg den naam van "L. N. V. of de voorletters van "Liefdadigheid, Nut en Vermaak"; dat laatste woord gaf aanleiding tot misverstand, en de goed gekozen spreuk: "Liefdadigheid Naar Vermogen" kwam in de plaats. Van het woord vermaak bleef niets over dan het vaste voornemen tot heden toegepast, om

vermaak, te vinden in het ijverig en onvermoeid verrichten van het moeielijke, vaak weinig troost gevende werk, dat de leniging van armoede met zich brengt.

Die oprichters zijn thans mannen, die in de maatschappij met eere werkzaam zijn, en die ik zou ontstemmen door het noemen van namen of het uitweiden over hunne verdiensten.

Maar van één medewerker, zij het ook in nederige betrekking, die het genootschap sedert de oprichting met voorbeeldigen ijver diende, moet ik het een en ander zeggen. Ik bedoel den bode J. J. Wassenborg, die lief en leed met de oprichters heeft gedeeld; die, toen men den bodem der geldkist kon zien, bijna voor des keizers baard werkte, en die thans voor het genootschap een onmisbaar dienaar is. Bij de inwijding van het gebouw leefde hij met een zonnetje van binnen en van buiten: zijn gezicht schitterde van waar genot over het verkregen succes.

Wassenborg is een type; velen in Amsterdam kennen dien ijverigen man, en hij kent iedereen. Stel hem maar op de proef. Vraag maar, waar de heer die of die woont, en hij geeft de gracht, straat of kade op, met het nummer en het uur, waarop mijnheer bij de hand is. Hij is bode, bekend met ik weet niet hoeveel besturen, maar hebt ge hem noodig, ook u zal hij dienen. Hebt ge een beroep op de publieke offervaardigheid te doen, dan weet hij het getal adressen waar vermoedelijk niet te vergeefs zal worden aangeklopt; hij schrijft de adressen; en zoo groot kan het getal circulaires niet zijn, of hij bezorgt ze met ongekende nauwgezetheid binnen de 24 uur. Hij weet ook positief, dat mijnheer NN. voor dit of dat doel zijne beurs niet gesloten houdt. De lezer vergeve deze uitweiding; ik was die aan den braven Wassenborg verschuldigd, als type van eerlijkheid, ijver en goede trouw.



De drie oprichters dan togen aan het werk. Wat zij wenschten was, zooals ik zeide, een goed werk te verrichten; hoe dat doel te bereiken dat wisten zij echter nog niet. Zij wenschteu met geringe, ja bijna zonder middelen, armoede te lenigen, het pauperisme te bestrijden. Zij namen ons geheele vaderland als terrein van werkzaamheid! Zij meenden zelfs met agentschappen op andere plaatsen te kunnen werken, doch maar al te spoedig kwamen zij tot de overtuiging dat voor de armenverzorging, zooals zij die opvatten, Amsterdam alleen reeds meer dan voldoende terrein ter bearbeiding bood. Twintig donateurs en een-entwintig donatrices brachten *f* 77,77 ½ in de kas, en de inkomsten over het geheele eerste jaar bedroegen *f* 97,68. Het bestuur heeft mij toegestaan, te snuffelen in de administratie van het eerste jaar, en dit was voor mij een inderdaad genotrijk werk. Met zekere naïveteit, 't valt niet te ontkennen, maar met een vast geloof in de toekomst werd de zaak opgevat. De boekhouding was al dadelijk zoo ingericht, dat ze ook thans nog als model kan dienen. De nauwkeurigheid was een deugd, zóó zelfs in onderdeelen toegepast, dat ik onder de kwitantien van het eerste jaar er eene vond van *f* 0,02 voor extra contributie van een der oprichters. De vergaderingen werden met deftigheid gehouden, en al mogen de notulen van dat eerste jaar soms een glimlach uitlokken, het geheele werk was in zoo goede handen, dat eene belangrijke ontwikkeling in de toekomst kon worden voorspeld.

De uitgaven van het eerste jaar, waarin men voor Amsterdam maar ook voor daar buiten werkte, geven duidelijk te kennen, dat het nog maar een *coup d'essai* gold. Een door typhus geteisterde gemeente, zes weezen te Noordwijkcrhout, het Gorter fonds en dergelijken deelden hetgeen in de kas was, maar een groot deel van de ontvangen gelden werd aan onkosten besteed. In het eerste verslag meent dan ook het bestuur zich over die uitgaven te moeten verontschuldigen met de opmerking, dat die onkosten noodig waren, om het genootschap te vormen voor de toekomst. Geen geld, geen Zwitsers!² — en alleen door op gepaste wijze aan den weg te timmeren, alleen door velen uit te noodigen de zaak te steunen, kon men een kas krijgen, die van een inrichting, op zeer bescheiden voet opgezet, zou kunnen maken, wat men thans zonder overdrijving kan noemen een lichaam in den staat.

Het woord van Claudius:

“Versprich nicht Groszes,
Doch thue was Groszes.”

werd het motto van de oprichters.

Ik zal slechts vluchtig de ontwikkeling van het genootschap in de volgende jaren nagaan. In 1872 reeds kon men op 855 leden en donateurs wijzen, en was er een ontvangst van *f* 1471,12 ½; in 1874 wijst het verslag oopen inkomstcijfer van ruim *f* 3400 en 701 medewerkers. Het genootschap bleek eene toekomst te hebben. Bij koninklijk besluit werden den 13^{den} Maart van 1874 de statuten goedgekeurd, en werd rechtspersoonlijkheid verkregen. Een Commissie tot Armenverzorging en ter Verstrekking van Rentelooze Voorschotten, bestaande uit jongelui van goeden huize, die als medewerkers groote diensten bewezen, begon haar werkring, en onze geliefde en zeer betreurde prins Hendrik, de edele vorst en nobele burger, de medewerker op groote schaal, waar de belangen onzes volks zijn steun noodig hadden, prins Hendrik der Nederlanden werd den 31^{sten} Juli 1874 beschermheer van het genootschap.²

Dat prins Hendrik beschermheer wilde zijn, gaf aan “Liefdadigheid Naar Vermogen” een cachet van deugdelijkheid. Is het beschermheerschap soms voor eene inrichting wat het wapen van hofleverancier voor den industrieel is, eene vlag, eene reclame, met prins Hendrik was dat wat anders. Hij bedankte er voor om als middel tot reclame te dienen. Vóór hij het beschermheerschap aanvaardde, liet hij zich

² Betekenis: Er is altijd geld nodig om iets gedaan te krijgen. Zwitserse huursoldaten golden als voorbeeldige soldaten. Zij waren trouw aan hun (betalende) meester en hadden geen band met het (vaak oproerige) volk. De Zwitsers waren trouw zo lang zij betaald werden. Toen de Franse koning Frans I, bij de belegering van Milaan door keizer Karel V, in 1521 zijn Zwitserse hulptroepen niet kon betalen, gingen zij naar huis onder het zeggen van ‘Geen geld, geene Zwitsers’. Bron: F.A. Stoett, Nederlandsche spreekwoorden, spreekwijzen, uitdrukkingen en gezegden. W.J. Thieme & Cie, Zutphen 1923-1925 (vierde druk).

inlichten omtrent het doel en den werkring van het genootschap en voortdurend nam hij een werkzaam deel in de zaak. In Sept. van 1874 werd eene circulaire aan zustersvereenigingen om samenwerking aan Z. K. H. ter goedkeuring gezonden, en het antwoord was, dat H. D., de inzichten van het bestuur deelende, het een juist denkbeeld vond om zooveel mogelijk bij alle instellingen, die in geval van armoede hare hulp verleen, op mededeelzaamheid en onderlinge samenwerking aan te dringen. Immers, wanneer zij van elkanders handelingen kennis droegen, dan zou worden voorkomen wat niet anders dan lediggang en luiheid zou kunnen in de hand werken, dat namelijk verschillende inrichtingen van gelijke strekking te gelijk een en denzelfden behoeftige bedeeden.

Dergelijke praktische wenken zijn voor "Liefdadigheid Naar Vermogen" niet verloren gegaan. Dubbel gezegend blijve daarom het aandenken van onzen onvergetelijken prins!

Met den prins aan het hoofd en de overige leden van ons vorstenhuis als donateurs, begon "Liefdadigheid Naar Vermogen" zich krachtig te ontwikkelen. Jaar voor jaar dien vooruitgang na te gaan, ligt buiten mijn bestek. Ik stip slechts even het voornaamste aan.

Het bestuur, aanvankelijk door drie leden vertegenwoordigd, breidde zich uit tot 8 personen en wordt thans behalve door gesalarieerde beambten en armenbezoekers bijgestaan door 23 dames en 78 heeren, uitmakende de commissie van huisbezoek, welke commissie den toestand van behoeftigen door persoonlijk bezoek tracht uit te vorschen. Onschatbaar is de medewerking dezer uitgebreide commissie; en zoowel de diensten der heeren als die der dames, van wie verscheidene gehuwd zijn, moeten op hoogen prijs worden gesteld.

Volgens het verslag van 1885 had het genootschap 1062 leden en 1804 donateurs, die zich tot eene jaarlijksche bijdrage verbonden, terwijl 345 giften voor eens, waaronder wij eene van de keizerin van Oostenrijk aantreflen, verder de kas stijfden. Dit getal schijnt reeds vrij groot, maar zal nog aanzienlijk vermeerderen zoodra men meer algemeen tot het begrip zal zijn gekomen, dat men zich zelf bevoordeelt en tot degelijke armenverzorging medewerkt, wanneer men, waar het onbekenden geldt, aan "Liefdadigheid Naar Vermogen" de armenzorg in handen geeft, en de particuliere liefdadigheid zich dientengevolge beperkt tot de ondersteuning van bekende armen, die men als deel uitmakende van den huiselijken kring zou kunnen beschouwen; zoodra men meer algemeen den bedelaar en onbekenden vrager naar de Raamgracht n^o 4 zal gaan verwijzen.

Ook eenige legaten ten bedrage van circa f 17,000 kwamen in de laatste jaren de vaste fondsen van het genootschap vergrooten.

Mr. G. van Tienhoven, sedert 1880 eere-voorzitter van het bestuur en met den werkring van het genootschap blijkbaar zeer ingenomen, was steeds een gewaardeerd en belangstellend raadsman.

Om deze mededeelingen met een cijfer te eindigen, waaruit blijkt, welken omvang de bemoeiingen van "Liefdadigheid Naar Vermogen" verkregen hebben, neem ik uit het verslag van 1885 over, dat eene der afdeelingen van het genootschap in dat jaar een getal van 473 rentelooze voorschotten tot het gezamenlijk beloop van f 49,552.91 heeft behandeld, waarop den 31^{sten} December f 29,035.39 was terug betaald. Op dien datum waren 297 van deze voorschotten nog onder behandeling, terwijl in den loop van 1885 de 176 overige geheel gekweten werden.

Was mijn doel, het genootschap "Liefdadigheid Naar Vermogen" en zijn streven meer algemeen bekend te maken, ik zal eindigen met datgene waarmede ik had kunnen aanvangen, met namelijk den lezer te vertellen wat het genootschap doet en wat het naar mijne meening nog doen moet, wanneer de ingezetenen van Amsterdam het krachtiger steunen dan thans nog het geval is.

Het reglement van het genootschap leert ons, dat het volkomen eerbied heeft voor de godsdienstige gevoelens van de ondersteunden en hulp verleent zonder eenig onderscheid van gezindte. Dat deze in onze dagen zeldzame wet eerlijk wordt nageleefd, blijkt duidelijk wanneer wij op de lijst van

stadgenooten, die het genootschap aanbevelen, de namen aantreflen van de Heeren Alex. Daniels, m^r. B. H. M. Driessen, m^r. Th. Heemskerk, B. H. Heldt, W. Hovy, m^r. N. G. Pierson, prof. J. A. Alberdingk Thijm en van andere mannen van uiteenlopende richting.

Het ideaal van "Liefdadigheid Naar Vermogen" is: samenwerking met diaconieën en philanthropische vereenigingen. Reeds in 1877 besefte dit genootschap het gewicht daarvan en noodigde niet minder dan 37 bestaande lichamen uit om zich bij haar aan te sluiten; maar neutraliteit, hoe ook toebereid en smakelijk gemaakt, is te ongewoon en te vreemd om een geliefde kost voor ieder te zijn. Toch bleek de goede werking van het beginsel gedurende den winter van 1885/86, toen "Liefdadigheid Naar Vermogen", samenwerkende met de afdeeling armenzorg van de "Vereeniging tot Heil des Volks", de "Vereeniging van den H. Vincentius à Paulo" en het "Weldadigheidsfonds", ten behoeve van arbeiders zonder werk eene belangrijke som bijeenbracht, en de uitreiking daarvan aan diegenen, die hulp bleken noodig te hebben, door de besturen in onderling overleg geschiedde. Als lid van de commissie van voorbereiding dezer zaak kreeg ik een verslag van de werkzaamheden en de verkregen uitkomsten. Het hoofdbeginsel van "Liefdadigheid Naar Vermogen": Geef niet zonder onderzoek is, zoo bleek mij, streng toegepast. Een vijftigtal knappe werklieden, zelve ook tijdelijk zonder werk, als tijdelijke armenbezoekers voorgedragen door het Algemeen Nederlandsch Werkliedenverbond en door "Patromonium," werden als zoodanig aangesteld en gaven blijk van eerlijkheid en onpartijdigheid. En deze winterbedeeling, vergeleken bij die van 1879/80 met hare algemeene commissie en sub-commissiën kan eiken onpartijdigen beoordeelaar tot het besluit brengen, dat men wel doet, ook voor dezen buitengewonen tak van armenzorg "Liefdadigheid Naar Vermogen" de regeling en de zorg toe te vertrouwen.

Heeft het genootschap thans reeds het toppunt van ontwikkeling bereikt? Zoo niet, wat dient er gedaan te worden om de beweging in voorwaartsche richting te vervolgen?

"Liefdadigheid Naar Vermogen" ondersteunt bij dadelijke behoefte met losse giften en geeft rentelooze voorschotten; zij verschaft werk, d. w. z. zij zoekt werk voor hen die het niet hebben.

Een woord over deze afdeeling. Wanneer zich bij "Liefdadigheid Naar Vermogen" een werkeloze aanbiedt wordt er een degelijk onderzoek ingesteld, vóórdat hij of zij wordt aanbevolen. Het genootschap heeft dus thans reeds een arbeidsbeurs, die m. i. tot meer afdoende resultaten moet leiden dan de Arbeidsbeurs van de Maatschappij voor den Werkenden Stand, welke, met hoe goede bedoeling ook opgericht, volgens mijn oordeel, niet aan de hooggespannen verwachting zal voldoen. Hij toch, die in aanraking komt met een werkeloze, die zich als zoodanig op het bureau der arbeidsbeurs heeft laten inschrijven, heeft geen den minsten waarborg voor eerlijkheid of bekwaamheid, en men moet, dunkt mij, huiverig zijn, op deze wijze eene werkkraft in beslag te nemen. Het zou een goed werk zijn voor "Liefdadigheid Naar Vermogen" indien zij de afdeeling werkverschaffing uitbreidde, in dien zin, dat zij aan hare inrichting een "Bureau van Informatie", waaraan groote behoefte is, toevoegde. "Liefdadigheid Naar Vermogen" moet de algemeene vraagbaak worden voor ieder, die er belang bij heeft iets te weten omtrent een arm gezin of omtrent individuen die zich als behoeftig aanmelden.

"Liefdadigheid Naar Vermogen" werkt onder een goed beginsel van armenzorg. Haar grondstelling is hard en moet dat zijn; zij ondersteunt na onderzoek, waar hulp een strenge eisch van liefdadigheid is; maar al schenkt zij den arme van het oogenblik haar zorg, de armoede van da toekomst te bestrijden en zoo mogelijk te voorkomen, dat is het voornaamste doel, dat zij zich stelt. In deze pogingen om den maatschappelijken toestand te verbeteren moet het genootschap worden tegemoet gekomen en niet tegengewerkt. — Tegengewerkt? En dat terwijl jaarlijks vrij aanzienlijke sommen in de kas van het genootschap vloeien? Niets is gemakkelijker dan mijne stelling te verdedigen. De inwoner van Amsterdam is in sommige zaken conservatief in merg en been en vrijgevig zonder oordeel. Indien 1/5 gedeelte van datgene wat jaarlijks gegeven wordt aan bedelaars, aan weekklanten, aan onbekenden, aan bedelbriefschrijvers, werd ter hand gesteld aan "Liefdadigheid Naar Vermogen", en indien men daarbij afstand kon doen van de gewoonte om te geven zonder onderzoek; indien men bij het

ondersteunen van armoede zich bepaalde tot bekende gezinnen, dan zou men meewerken en binnen korten tijd gewaar worden, dat men, met besparing van veel geld de bedelarij kan keeren en de ware armoede kan helpen. Een interessant verslag zou kunnen geleverd worden door wie eens bij wijze van enquête naging, hoeveel tonnen gouds jaarlijks op onverstandige wijze worden weggegeven, hoe dezelfde persoon op de Heeren- of Keizersgracht bij A, B, C en D zijn kwartje en zijn halven gulden op vaste dagen komt halen, en hoe die persoon ook wel eens de kerk tot bedeelingsklant heeft en soms! de slechte kans waagt om het Burgerlijk Armbestuur te verschalken, om per slot het hoofd te stooten bij "Liefdadigheid Naar Vermogen", dat te goed onderzoekt om er in te loopen.

Het was in 1881 dat m^r. Gr. van Tienhoven, jh^r. m^r. C. J. A. den Tex, m^r. B. H. M. Driessen, m^r. N. J. den Tex en de schrijver dezes eene circulaire richtten tot de Amsterdamsche burgerij, om mede te werken tot bestrijding van de bedelarij, en het Genootschap "Liefdadigheid Naar Vermogen" werd aanbevolen om de jaarlijksche stortingen voor genoemd doel in ontvangst te nemen en te beheeren. Men verwachtte algemeene deelneming; de circulaire werd door invloedrijke stadgenooten geteekend; er werd gewezen op plaatsen in het buitenland, waar door onderlinge samenwerking verrassende uitkomsten verkregen waren. De deelnemers, die zich verbonden om aan huis niets meer te geven dan aan bekende armen, zouden op den gevel een zichtbaar teeken hebben, weldra voldoende bekend bij de bedelaars van professie, om dien gevel voorbij te gaan: en niet alleen de geldquaestie moest hier in aanmerking komen, eveneens, ja meer dan deze gold het, de oplossing van een vraagstuk van zedelijkheid en goede economie in de hand te werken.

Die poging tot verbetering der armenzorg viel in 't water. Men bleef er de voorkeur aan geven om de bedelarij aan te moedigen en daarmee de armoede te bestendigen, den arme steeds meer te demoraliseeren.

"Liefdadigheid Naar Vermogen" moet mijns inziens nogmaals beproeven haar jaarlijksche inkomsten voor dit doel te vermeerderen; ook voor rentelooze voorschotten moet meer kapitaal komen: ik zou zelfs gaarne zien, al moet er veel werk voor gedaan worden, dat er voorschotten van gering bedrag voor den kleinhandel, den zoogenaamden straathandel, werden gegeven: voorschotten, des morgens uitgereikt om des avonds terug te ontvangen. Er staat mij een jaarverslag van het Portugeesch-Israëlitisch armbestuur voor den geest. Dit bestuur geeft voorschotten aan straatventers op de boven aangeduide wijze en had op eene uitgaaf van f 73.000 een bankroet van f 6.

De Vereeniging tot Verbetering van Armenzorg te Rotterdam verspreidt nu en dan berichten omtrent armenzorg in het algemeen. Zou het geene overweging verdienen, indien Amsterdam zich met deze zustervereniging verstond en deze blaadjes gezamenlijk uitgaf, om ook hier de zaak levendig te houden en belangrijke berichten algemeen bekend te maken?

In een nummer van November staats iets over hulpbetoon in China. Volgens dat stuk, ontleend aan het werk van d^r J. J. M. de Groot, getiteld: *Het Kongsiwezen van Borneo*, moet China het land van belofte zijn voor den maatschappelijken toestand van rijk en arm. Het schibboleth in dat gebied der langstaarten luidt: "Hulpbetoon is een natuurlijke plicht". Pauperisme, zoo hooren wij, behoort in China tot de onbekende dingen. En tot kenschetsing van de wijze waarop men daar te werk gaat, wordt uit eigen ondervinding het volgende aangehaald:

"De veerman, in 1877 te Emoy bij ons in dienst, wilde huwen en moest, om in het bezit van de bruid zijner wenschen te geraken, zijn aanstaanden schoonvader honderd dollars als bruidschat uitkeeren. Zijn verdiensten bedroegen echter slechts zes dollars 's maands, waarvan geregeld vijf voor het onderhoud van zijn ouden vader en de opvoeding zijns broeders werden afgezonderd; en toch had de man hel geld binnen onbegrijpelijk korten tijd bijeen. De zuur verdiende spaarpenningen van zijn ambtsbroeders werden namelijk aangesproken, maar van teruggave of verband werd geen woord gerept, enz."

Er is thans een commissie van enquête omtrent de arbeidsvraag in Nederland werkzaam. Als ik minister was zou ik die heeren uitnoodigen om even naar China te gaan en daar het systeem van onderling hulpbetoon te bestudeeren; ook om wat indrukmakende, overtuigende argumenten mee te brengen, opdat het in handen en hoofden worde opgenomen, en dat niet alleen, maar in onze samenleving ingevoerd. Dan zou iedere burger, arm of rijk, een deel van het groote vraagpunt van armenzorg ter oplossing overnemen, en "Liefdadigheid Naar Vermogen" zou als instelling van het tooneel kunnen verdwijnen.

Maar wij zijn nog zoo ver niet. Wij zijn te conservatief; en onderling hulpbetoon, zeker, 't is geen onbekende deugd; vaak wordt zij toegepast tusschen arm en arm en tusschen meer gegoeden onderling, maar toch, zoo algemeen als in China geschiedt dit nog niet. En daarom kunnen wij genootschappen als "Liefdadigheid Naar Vermogen" niet missen-, ten einde gezonde denkbeelden omtrent armenverzorging te verspreiden en toe te passen.

Daarom geve de kleine man zijn penning en de rijke veel, opdat "Liefdadigheid Naar Vermogen" vermogend worde om liefdadigheid uit te oefenen en ons den toestand, zoo als die in China schijnt te zijn nader te brengen.